

ویژه کارکنان شهرداری ها و دهیاری ها و شوراهای اسلامی شهر و روستا

آشنایی با اصول اساسی بیمه

گونه‌های مختلف بیمه‌های بازرگانی و خدماتی اعم از: بیمه اموال، بیمه اشخاص، بیمه مسئولیت مدنی و... به دلیل تنوع و تفاوت‌هایی که باهم دارند، از ضوابط و مقررات گوناگونی پیروی می‌کنند ولی تقریباً همه بیمه‌ها از یکسری اصول اساسی و بنیادین تبعیت می‌کنند که در همه انواع بیمه‌ها مشترک است. بر همین اساس تکنیک بیمه برای انواع بیمه‌ها بر پنج اصل اساسی به شرح ذیل استوار می‌باشد:

الف) اصل نفع بیمه پذیر: مفهوم این اصل آن است که فردی که درصدد گرفتن بیمه است باید به طور قانونی اختیار بیمه کردن اموال، حادثه یا زندگی را داشته باشد. بیمه گذار وقتی می‌تواند چیزی را بیمه کند که اساساً از آن مورد بیمه نفع ببرد. در واقع وی نمی‌تواند

زمین، مزرعه، باغ و یا محصول همسایه را بیمه کند، زیرا باید در خصوص "مورد بیمه"، ذی نفع و ذی ضرر باشد. در واقع "بیمه‌گر" وقتی بیمه می‌کند که برای او روشن شود "مورد بیمه"، متعلق به "بیمه‌گذار" است. زمین را وقتی بیمه می‌کند که کشاورز روی آن در حال کشت و کار و هزینه می‌باشد و در پی این کار حتی از آن حراست نیز می‌کند تا آسیب نبیند.

ب) اصل حد اعلای حسن نیت: براساس این اصل از زمان انعقاد "قرارداد بیمه" تا پایان آن، فرض بر صداقت در اظهارات "بیمه‌گذار" است. به عبارت دیگر خسارت‌ها نباید عمدی و قابل اجتناب باشند و یا قبل از بیمه کردن به وجود آمده باشند. به عنوان مثال: نمی‌توان برای خانه‌ای که آتش گرفته و فردی که فوت شده "بیمه نامه" گرفت. (اصل ۳۴ قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶: اگر در یک "قرارداد بیمه" موضوعات مختلف بیمه شده باشد، در صورت اثبات تقلب از طرف "بیمه‌گذار" نسبت به یکی از آن موضوعات ابطال نسبت به سایر موضوعات نیز سرایت کرده و تمام "قرارداد بیمه نامه" باطل خواهد بود).

مثال: مرغداری که در دو سالن جوجه‌ریزی کرده ولی تنها یک سالن را "تحت پوشش بیمه" برده است و در صورت وقوع خسارت در یک سالن آنها را جابه‌جا گزارش می‌کند "اصل حسن نیت" را نادیده گرفته و قراردادش باطل است. در این اصل قرارداد بر مبنای اعتماد و صداقت دو طرف "بیمه‌گر" و "بیمه‌گذار" تنظیم شده است.

ج) اصل رابطه علیت: این اصل بیان می‌دارد "بیمه‌گذار" باید اثبات کند که خسارت ایجاد شده مستقیماً در اثر وقوع حادثه تحت پوشش بیمه رخ داده است. به عبارت دیگر باید بین وقوع "حادثه بیمه شده" و "خسارت" رابطه علت و معلولی وجود داشته باشد و بیمه گذار در وقوع خسارت تأثیری نداشته باشد. برای مثال: تأخیر در کاشت که موجب سرمازدگی محصول شود و یا عدم سمپاشی به موقع و یا

انتخاب بذر نامناسب، باعث بروز خسارت به مزرعه می‌شود اما کشاورز در وقوع آن مقصر است چون می‌توانست با مدیریت مناسب مانع ایجاد خسارت گردد، پس شامل بیمه نخواهد شد.

(د اصل نسیت: شرکت بیمه تنها به نسبت ارزش واقعی اموال "تحت پوشش بیمه" خسارت را جبران می‌کند، یعنی باید امکان محاسبه احتمال وقوع خسارت وجود داشته باشد تا "بیمه‌گر" بتواند حق بیمه متناسب با خطر مربوطه را تعیین کند. بر اساس این اصل، باید بین مبلغ غرامت پرداخت شده و حق بیمه دریافت شده یک نسبت قابل محاسبه برقرار باشد (طبق ماده ۱۰ قانون بیمه مصوب سال ۱۳۱۶ در صورتی که مالی به کمتر از قیمت واقعی بیمه شده باشد "بیمه‌گر" به تناسب مبلغی که بیمه کرده است و نه قیمت واقعی مال، مسؤل جبران خسارت خواهد بود).

نکته: برخی کشاورزان نسبت به مبلغ غرامت دریافتی خود گله‌مند هستند و معتقدند مبلغ آن در مقابل میزان خسارتی که دیده‌اند ناچیز است و مبلغ غرامت دریافتی‌شان تنها کسری از رقم خسارت واقعی است. این در حالی است که برحسب قاعده نسیت، صندوق بیمه باید مبلغ غرامت را به نسبت "حق بیمه‌ای" که دریافت کرده، پرداخت کند. اگر کشاورز غرامت بیشتر درخواست می‌کند، می‌تواند به همان نسبت، حق بیمه بیشتری نیز بپردازد. البته برای کمک به این دسته از کشاورزان، صندوق بیمه هم اکنون بیمه نامه‌هایی همچون: «بیمه با تعرفه ترجیحی» را برای مشتریان دارای توان مالی و تولید بیشتر، و یا «بیمه شاخص عملکرد» را که بر اساس شرایط متعارف تولید در هر منطقه است پیشنهاد می‌کند تا اگر کشاورزی پیشرو است و تولیدش بیشتر از میانگین تولید منطقه است، حق بیمه وی باید متناسب با آن در نظر گرفته شده باشد تا صندوق نیز متناسب با حق بیمه دریافتی غرامت بپردازد.

(ه اصل غرامت (یا اصل جبران خسارت): "اصل غرامت" از مهمترین اصول قانونی در بیمه است. طبق "اصل غرامت"، "بیمه‌گذار" فقط در صورتی که متحمل خسارت شود مستحق دریافت غرامت آن هم فقط تا سقف مبلغ خسارت می‌باشد. به بیان دیگر "بیمه‌گذار" نباید از وقوع خسارت منتفع شود و تنها با دریافت غرامت از "بیمه‌گر" باید به وضعیت مالی پیش از وقوع خسارت خود بازگردد. چون انسان طبیعتاً به کسب سود علاقه‌مند است و اگر بتواند از "بیمه نامه" به سود دست یابد، باعث خواهد شد که فرد اموال خود را از بین ببرد. بر اساس این اصل، بیمه هرگز نباید به صورت منبع درآمد و سود برای "بیمه‌گذار" به شمار آید. بنابراین پرداخت غرامت نیز نباید "بیمه‌گذار" را به شرایط بهتر از شرایط قبل از وقوع حادثه قرار دهد یا پرداخت غرامت نباید تغییری به سود "بیمه‌گذار" در وضع مالی وی به وجود بیاورد. بر مبنای این اصل "مبلغ غرامت" به گونه‌ای تعیین می‌شود که میزان آن از ارزش "مورد بیمه‌ای" در زمان وقوع خسارت بیشتر نباشد.

